

Præstò sic S. S. Trinitas; 11
+ 14

DISPUTATIO JURIDICA INAUGURALIS,

^{D E}
OBLIGATIONIBVS

^{EX}
C O N T R A C T I B V S

QUI RE, VERBIS, LITERIS, & CON-
SENSU PERFICIUNTUR.

*In Illustrissima Anglorum Universitate,
quæ OXONIÆ est.*

Cum consensu Reverendissimi & celeberrimi
Magistratus Academici, & ex Approba-
tione Amplissimæ Facultatis
JURIDICÆ.

*Pro Gradu DOCTORATUS ejusq; Privilegiis in jure,
ritè & legitimè consequendis, Publicæ disqui-
sitioni, ad diem Dec. An. 1655.
modestè exhibita.*

A
BENEDICTO GUSTAVI QUECKFELDT
Sudremanii Sueco.

OXONIÆ,
Typis LEON. LICHFIELD, Academiæ
Typeg. M. CD. LVI.

Perillustri ac Generosissimo

DOMINO,

DN: SEVIDO BÅÅT,

Libero Baroni in

Perrelundh, DOMINO in Skiarholm
Sproh & Husoon.

S. R. M^{ris} Consiliario, Regnorum

Sueciæ, Gothiæq; Senatori Eminentissimo,

Regique Judicii, quod Holmiæ est, Assessori

Primario, Equissimo, Domino ac

Patrono meo Gratiosissimo.

Pacem, vitam, incolumitatem, omniaque prospera,
submisso animo precor, voveoque.

M I H I animo agitati, cui potissimum
Dissertationem hanc gradualem in-
scriberem, Cujusque Patrocinium
huic opellæ quærerem, commodum
occurrit *Excellentiæ Tuae* illustre Nomen, ut & summa
erga omnes bonos *φιλανθρωπία* nunquam satis de præ-
dicanda: quæ uti rara virtus eorum qui rerem po-
tiantur, ita *Tibi* non ascititia sed innata videtur. Et
quanquam haud ignarus sim, me, dum *Illustre*
Tuum Nomen, non nisi magno & augusto cignum,
arctis his perstringo pagellis, largiter delinquere,
Tamen cum ingens perillustres *Tuæ Excellentie Favor*,
me fortiter vinctum teneat, ac aliquid potius quàm
nihil, in humillimæ venerationis Testimonium, apud
Te (cui cum plura debeam, etiam id quod minus est,
merito tribuere videor) deponere jugiter poscat
hanc Disputationem, velut submissæ mentis vadem,
Tibi humillimo affectu inscribendam, offerendamq;
suscepi. Auso, delicti gratiam facias, si faveasque, mei,
meæque opellæ patrocinium clementer suscipias, de-
missè abs *Te* contendo: ac levidensæ, hoc chartaceum
munus, grato accipias animo, benignisque intuearis
ocellis oro, Quæscque.

Prelustri Excellentie Tuae

Additissimus.

BENEDICTUS QUECKFELDT.

DISPUTATIONIS

JURIDICÆ,

DE

OBLIGATIONIBVS

quæ ex Contractu Nascuntur.

THESIS Prima.

CUM universæ juris Doctrinæ scopum, finemque Actiones ritè propositz, ac legitimè directæ, involvunt exhibeantque, ac proinde nemini juris sui quærendi via pateat, cui non aliqua ex causa Actio competat: non immeritò duo tantum propria & peculiaris jurisprudentiæ capita, nimirum *Dominium & Obligatio*, statuuntur, ad quæ omnia juris pelago comprehensa, suo modo referri possunt. Horum igitur alterius naturam, viz. Obligationis, succinctis positionibus explanabimus.

II. Obligationum, sicut omnium juris partium, tractatio tribus partibus nimirum Origine, Effectu, & Interitu, l. ult. ff. de legib. absolvitur. Causam idcirco viz. contractum, unde velut ex fonte obligatio manat, præmissuri sumus; cætera decenter subsequuntur.

III. Contractus est duorum pluriumve conventio, in idem placitum ex quo oritur obligatio. Colligitur ex infinitis in jure locis passim obvis quæ allegare igitur super sedemus.

IV. Contractus acceptio in jure est varia, i. *Propria* cum ultero citoque est obligatio, quam Græci *συνδιαγγραφή* vocant, l. 19. ff. de V. S. hoc est conventio quæ ob aliquam causam obligationem, utrinque parit. *Consulij. Doct. Zouch in Element. junjpr. part. 3. Sect. 8.* ut in emptione venditione, locatione Conductione evenit. 2. *Impropria*, cum ab una modo parte contrahens obligatur ut in donatione, l. 7. Cod. de his qui

si met. 1. 1. ff. de reb. cred. Stipulatione l. 1. §. 4. ff. de Verb. O. l. 1. §. fin. ff. de pactis. 3. Latissima dum nulla à parte obligatio maneat, sed magis est distractus, ut in transactione, solutione, liberatione etc. l. omnium 20. ff. de judiciis.

V. Contractus ferme omnes, natales juri gentium & jus autem Gent. Inst. de jur. N. G. & C. solennitatem vero & formam juri Civili debent. Nam jus Gentium ut dicit imperator ead. §. prater alia ad conservationem humanæ societatis spectantia, contractus ac conventiones introduxit.

VI. Dividuntur vane contractus, alii sunt Certi & Nominati, quibus propria & specialia nomina, consuetudo & leges imposuerunt: ut Emptio venditio, Locatio conductio, Mandatum, societas, &c. alii incerti & innominati: velut, Do ut des, Do ut facias, facio ut des, facio ut facias, qui sic appellantur quia nullum ex latinæ linguæ consuetudine, certum ac proprium nomen habent. Quamvis n. prima specie ad nominatorum *Συμβολαι* accedere videantur, tamen ab illis ob juris Civilis subtilitatem magnopere discrepant arg. l. 1. ff. de præscriptis verbis.

VII Hic obiter observabimus, quid de permutationis contractu asserendum: Annon ille inter nominatos habendus? cum nomen habeat & quidem elegans, ut liquet ex tit. ff. & Cod. de rerum Permutatione. Quod etiam nonnullos D. D. statuisse ex l. 1. ff. §. 1. de contr. Empt. accepimus. Videtur enim venditio esse ex l. 2. Cod. de rer. perm. Nam pro pretio res datur, & id solum agitur ut dominium transferatur, aut usucapioni locus paretur, l. sequitur §. etsi, de usucap. & ultro citroque evictio debeat l. 1. Cod. de rer. perm. Præterea actio bonæ fidei inde exsurgit, §. Actio Inst. de Act. quæ cuncta magnopere Emptioni conveniunt. Interim cum multis inter se modis Emptio venditio & Permutatio differant, formâ nimirum & effectu, ubi eleganter *Wesemb.* tit. de perm. n. 3. & 4. &c. evincitur cum non posse certum nomen sub specie Emptionis, Venditionis fortiri. Ad superiorem vero instantiam facile cum D. D. responderur, Permutationis vocabulum adeo late patere ac generale esse, ut omnes contractus nominatos & innominatos comprehendat, ita ut non possit non palam esse permutationem stare in nomine sui generis, & neque speciale

nomen habere, neque in proprium contractus nomen transire. Concludimus ergo Permutationem contractibus non certis sed innominatis annumerandam esse.

VIII. Dividuntur porro contractus in *Bona fidei & stricti juris*: illi, in quibus præter ea quæ præcise in contractum sunt adducta, largius vel parcius ratione æqui & boni aliquid præstandum venit: quia ob ubertatem bonæ fidei quæ in illis maximè elucet, alter alteri ad aliquid obligatur, quamvis de eo non convenerint. Ut exemplum est in usuris quæ à die mortis debentur, licet earum mentio facta non sit. Hi autem sunt in quibus nihil præstandum est, nisi id de quo palàm & nominatim actum est.

IX. Etiam si hæc divisio minus rigida sit, cum bona fides in omnibus contractibus requiratur, eaque naturæ contractuum *Amej. hic de cas. consc.* sit principalis pars, tolerari nihilominus potest majoris contractuum discriminis ergo, præcipuè cum hic dicantur contractus *Bonæ Fidei*, non *oppositum Doli*, qui quidem semper excludit, omnique contractui adversatur, sed quo ad declarat in illis uberiorem fidem quàm in cæteris, imò usque ad non expressa, modo æquo bonoque fulciantur, requiri.

X. Requisita contractuum perficiendorum sunt. 1. *Respectu contrahentium*. 1. *Habilitas personarum*, quæ consideratur ex legitima ætate & potestate rerum administrandarum: hinc facile liquet infantes, furiosos & prodigos aliosq; similes, ad contrahendum minus esse idoneos. Quamobrem etiam jure Civili meritò illorum contractus pro nullis habentur §. *Furiosus nullum Inst. de inut. obl. l. is cui bonis ff. de V. Obl. arg. l. 1. & l. sepe ff. de curat. furios. l. Divus Marcus ff. de offic. Præsid.*

XI. 2. *Eorum consensus, isque liber*, & quidem promissorius, & expressus verbis vel circumstantiis: quia metu extortus non sufficit ad validum contractum, dum metus ejus contrahendi causam præbuit l. 1. ff. *quod metus causa*. Secus autè est cum occasione duntaxat contractui dederit, vel aliàs jussè fuerit illatus l. si mulier 21. ff. *quod met. caus. l. accusationis* 10 Cod. eod. Idem dicendum si quis promissionem errore, dolo, vel aliàs imperfectè fecerit, non intendens se obligare, vix existere contractum, nisi ex promissione facta damnum manaverit: ubi id evenit tenetur fidem promisso dare. Denique expressus sit oportet,

nam interna promissio homini facta non habet vim obligandi, cum interni actus non sint idonea media, consensum ad alios transmittendi.

XII. 2. Respectu materiæ; ut res in contractum deductæ sint licitæ non turpes, l. si in emptione 34. § 3. ff. de contr. empt. l. 30. §. 3. l. 38. ff. locat. l. 6 §. 3. 7. l. 12 §. 11. l. 22 §. 6 ff. Mand. l. 5. ff. l. 1. Cod. pro Socio l. 53 & 57. ff. eod. non commercio emptæ, l. 63. §. fin. ff. pro socio quia rem quæ illicita est, promittere non possumus, nec eam præstare cum impossibile sit. Non posse facere judicamur quod lege non licet, collig. ex l. ult. de conditionibus institut l. 129. ff. de condit. & demonstr. l. 29. ff. quando dies legator, proinde ex illicito contractu non existit obligatio, quia ex impossibilibus nemo obligatur. l. 182. l. 185. ff. de R. I.

XIII. 3. Quoad formam & quidem 1. internam, Bona fides, quæ sincerè quis nititur, & seipsum ad præstandum id quod præ se ferr, obligare conatur: Internè idcirco & Essentialitèr exigitur vera, sincera & non adulterata fides contrahentium: 2. Externam, Mutui consensus declaratio, siue verbis, siue gestu, siue literis, siue re ipsa, viz traditione fiat, nam hæc non una certa, ac determinata est a jure, sed in qualicunque declaratione consistere potest; quæ licet efficax sit ad obligandum, invalida tamen est per se, nisi quoad relationem formæ internæ.

XIV Cæterum, substantialia Contractuum sunt ex quibus nascuntur & sine quibus consistere omnino nequeunt: quæ nullo pacto, nullave conventionem mutari possunt, nisi contractuum substantia corruat necesse sit, arg. l. julianus 9. §. si quis ff. ad exhibendum. Nam forma est quæ dat esse rei & Commutata forma substantiali, non dicitur res eadem sed diversa Bald. ad §. eund.

XV. Naturalia autem sunt quæ licet non exprimentur, suâ tamen naturâ contractui insunt, secundum proprios cuiusque Contractus fines. Quæ vel interna, vel Externa sunt: illa nullis pactioibus tolluntur, quoniam necessariò, perpetuò & inseparabiliter contractui insunt, ut E. G. in Emptione traditio, & Dominiî translatio arg. l. in fin. ff. de contr. Empt. Hæc quoniam consuetudine contractibus insunt præstari possunt, vel non: prout conventum fuerit.

XVI. Accidentalialia sunt quæ omnino nihil cum natura
CON-

contractus habent commune, sed ei accidunt, & variè contrahentibus adjiciuntur, vel *supplementi gratia*, ut usura & evictio, vel *securitatis*, ut cautio & pignus, vel *probationis ergo*, ut testes & instrumenta: sive ut res tradatur pure, vel sub conditione, vel ad diem, vel ut res empta locetur donec pretium solvat l. *cum venderem* 21. ff. locat.

XVII. Solennia contractuum sunt illa, quæ præter substantialia uni cuique contractui, ut magis sibi constet, robur, vim & efficaciam addit. Ex dictis igitur liquet, quod accidentia & qualitates, item externa naturalia convenientium passionibus mutari possint, l. 27. ff. de Reg. Jur. Quia conventio dat legem & formam contractui, l. 1. §. *si convenit* ff. de positi. quod verum audit quo ad accidentia, falsum quo ad substantiam, Locc. Synops. juris diff. 10. q. 3.

XVIII. Quinquè potissimum ex accidenti in contractibus consideranda veniunt nimirum Dolus, culpa lata, levis, vel levissima, item casus fortuitus. Dolus siquidem nemini prodesse debet arg. l. *in delectis* 4. §. *cum dominus* ff. de nox acti, in omnibus contractibus præstabitur. De culpa autem variatur pro ut contractus dantis, accipientis, vel utriusque causa initur. Si solius dantis, ut in deposito, Dolus & lata culpa præstanda est, l. 23. ff. de Regul. Jur. l. *quod Nerva* ff. de positi. Si autem solius accipientis, ut commodatum, omnis culpa etiam levissima venit, §. *item is* Inst. quib. mod. re contr. si vero utriusque contrahentis commodi ratio habetur, ut in emptione, locatione, pignore & societate &c. dolum, latam & levem culpam præstare sufficit.

XIX. Hæc præstatio Doli & culpe licet, proprie ita ut dictum est, ex contractu natura dependeat, conventionibus tamen mutatur, ubi fines contractuum miscentur, & depositum depositarii l. 4. ff. si cerivum per. commodatum commodantis l. si ut certo §. *interdum* ff. commodati, vel utriusque gratia celebratur l. *in rebus* §. *hæc est* ff. commod.

XX. Casum fortuitum (siquidem nullâ humanâ industria resisti & provideri potest l. 2. §. 7. in fin. ff. de adminst. ver.) regulariter & ex æquitate nemo prestare tenetur, nisi culpa eum præcesserit, vel ex mora fuerit causatus, l. 23. ff. de V. Obl. vel etiam nominatim ex pacto, Se illi contrahens subjecerit l. 6: Cod. de pign: acti.

XXI Nunc quam primum de re aliqua contraximus, seu convenimus, nascitur obligatio naturalis ob mutuum consensum, quo adstringimur vel ad faciendum vel dandum de quo conventum est, nam nihil magis naturale est, quam pacta & conventiones servari l. 1. ff. de pactis & hoc revera sapit naturam naturalis obligationis, quæ iam enatæ cum accesserit juris Civilis approbatio, Civilis audit. Videmus igitur obligationem agnoscere contractum tanquam proximam causam. Cujus de effectu vix, obligatione, hic loci agere, res monet.

XXII. Obligatio est juris vinculum, quo necessitate adstringimur alicujus rei solvendi præstanda vel faciendæ Princ. Inst. de obl. l. 3. ff. d. O. & Act. dicta est ab obligando, quod contractu celebrato, contrahentes obligatos, id est ad strictos, obstrictos, illigatos vel alligatos, ut Fab. not ad l. 35. ff. de R. l. teneat. & definitur, per juris vinculum metaphorice; à vinculo corporali, quo aliquis, ne effugiat vincitur, dictum, & ad jus incorporale translatum quo, ad ideam vinculi corporalis, quis ita victus intelligitur, ut in judicium duci trahique possit, ac cogi secundum legis tenorem ad solvendum quod debet.

XXIII. Vinculum autem juris, tam naturalis, quam Civilis, cum inest, tum etiam necessitatem solvendi, obligatio habet, ut res æque bona ac tradita est, reddatur. Nam duplex illud vinculum est, quod efficaci obligationi, largitur formam, quæ deficiente, actus subsistere non potest, ut ex eo actio detur. Quoniam si forma jure, aut constitutionibus Principum, aut statutis requisita deficiat, efficax obligatio vix esse potest.

XXIV. Obligationum species sunt tres, nominibus & vi distinctæ, 1. Naturalis quæ est vinculum æquitatis l. 6. §. naturalis §. ff. de solut. quo sine adminiculo juris Civilis, obligamur ad id quod æquum ex natura & honestum est.

XXV Naturalis hæc obligatio, Actionis producendæ copiam non habet; proinde generaliter, & per abusionem dicitur obligatio Denell. Enucleat. quia non necessitate, quam vera obligatio requirit, per illam obstringimur: Nisi tantummodo consequentia: ut si veli nunc naturali æquitati, ac officio boni viri facta esse, necesse habeamus solvere quantum satisfactioni naturali cupis fuerit.

XXVII Effectus hujus obligationis, est parere excepti nem, l. 7. §. seu. cum nulla ff. de pact. Soluti repetitionem in pedire, l. 1. naturaliter §. 3. ff. de condic. indeb. admittere compensationem

*l. etiam ff. de compens. novationem l. i. ff. de novat. & constitutio-
nem l. i. §. debitum ff. de consti. pec. inducere: præterea fidejussor
cum effectu accedere potest, §. i. Inst. de fidejuss. Item pignus
l. 13. naturaliter de conduct. indeb.*

XXVII. 2. *Civilis tantum obligatio*, est vinculum juris Civilis
quo ad id solvendū tenemur, quod civiliter tantum debemus.
liquet ergo ex hac obligatione teneri aliquem, non ex instinctu
juris naturalis, sed duntaxat dispositione juris civilis, consensu
debitoris sufficiente. Cujus vis & effectus elucet in chirographo,
spe numerationis dato: quo, secundum jus Civile, dator Chi-
rographi obligatus manet, nihil licet numeratū sit. quæ igitur
obligatio, cum tantum actionem producat, exceptione non
numeratæ pecuniæ eliditur. Sed nec asserere debitamus, hanc
obligationem nonnunquam etiam exactionem producere: ve-
rum non sua natura, Sed ubi exceptio non numerati, per
quam actio enata elidi potest, non obijciatur.

XXVIII 3. *Naturalis & Civilis simul*, alias mixta obliga-
tio, est in qua consensus contrahentium, naturalis æquitas &
juris Civilis approbatio concurrunt: & hæc siquidem effica-
cissima est, exactionem cum actione producit, ita, ut solvere
necesse sit, quod debemus, quidquid tandem illud sit, si ve
pecunia, res, factum, si ve pæna. Unde hæc proprie obligatio
audit; nam is proprie dicitur obligatus à quo jure exigi
potest.

XXIX. Hic paulo altius rem animo versabimur: scien-
dum itaque jus Civile non novam obligationem introducere,
sed solum obligationes ex contractibus juris gentium com-
probare & recipere, aut simpliciter admittere *arg. §. omnium au-
tem, Inst. de obi.* semper enim eadem manet obligatio, & unica
est ejus substantia, saltem juris Civilis autoritate & favore
indigens.

XXX. Nascitur obligatio non tantum ex contractu, qui
re, verbis, litteris, aut consensu constat §. *omnium Inst. de oblig.*
verum etiam præsumptione & lege, cum aliquid contra vel se-
cundum leges factum fuerit *l. 52. ff. de obl. & Act.* Tantum de
origine & effectu, nunc pauca obligationis de interitu, se-
quimur.

XXXI. Solvitur obligatio duobus modis 1. *Ope exceptio-
nis*, quæ, prout multa sunt facta ex quibus reus liberari potest,
multifariam contingit. idque 1. *Ratione pacti*, ut si creditor
faciat

faciat debitori pactum de non petendo, liberatur quidem debitor a naturali obligatione, Civili remanente, ex qua, siquidem ea nudo pacto everti nequit, competit creditori adhuc adversus debitorem actio, quæ exceptione Pacti de non petendo eliditur. 2. *Ratione doli & metus*, tollitur obligatio, ne dolus suus cuiquam patrocineretur 3. *Ratione rei iudicate*. 4. *Ratione temporis præscripti*. Ut si emissem bona fide a creditore fundum oppignoratum, posset debitor cuius est fundus oppignoratus, eum a me vindicare. quem tamen si possideo fundum trepinta annis, possum præscriptione temporis remove, & ab eo liberari.

XXXII 2. *Ipso jure* perimitur, ita ut nullæ reliquæ naturalis vel Civilis obligationis amplius durent. idque fit 1. *Solutione naturali & Reali*, quæ est satisfactio ejus quod legitime debetur, per creditorem ipsum vel alium ejus nomine facta. *Prim. Inst. quib. mori. toll. obl. l. 49 & 54. ff. de solut. vel imaginaria seu acceptilatione, §. 1. Inst. dict. tit. 1. ff. de acceptit. 2. Contrario consensu §. 4. Inst. dict. tit. naturale enim est, unum quodque dissolvi prout contractum est l. prout 80. ff. de solut. l. nihil tam naturale 35. ff. de R. I. l. 1. Cod. quando licet ab emptione disc. Neq; hic consensus cotrarius novum aliquem contractum inducit, quoniam merus est distractus prioris obligationis.*

XXXIII 3. *Novatione*, quæ est prioris obligationis in novam translatio ut prior perimatur, *Inst. §. 3. quib. mod. obl. toll.* quo etiam referri potest delegatio, qua quis vice sua, debitorem suum consentientem, delegat creditori suo, ita ut debitor promittat creditori debitum, l. 11. ff. de novat.

XXXIV 4. *Confusione*, cum creditor debitoris sit hæres, vel è contra debitor creditoris, l. 7. Cod. de pact. l. 95. §. avito de solut. aut cum utriusque creditoris & debitoris bona ad fiscum perveniunt, confusa tum obligatio intelligitur, l. 71. ff. de fide iuss.

XXXV 5. *Compensatione*, quæ est debiti & crediti inter se contributio l. 1. ff. de comp. hac enim creditor submoveri potest l. ff. eod. tit. non difficilior quàm ipsa solutio ne quod efficit solutio idem facit compensatio l. amplius ff. rem. rei hab. ortu videtur compensatio duplicem agnoscere 1. ex naturali æquitate quod nostra intersit potius nonolvere quam solum repetere l. 3. ff. de compens. 2. ex jure civili, ne litium finis fiat per plura, cum possit per pauciora *W. jumb. parat. n. 9. b. tit.*

locus est compensationi in omni obligatione, five ex contractu, five maleficio existat; modo tamen civiliter ex eo agatur l. 10. ff. b. i. nam dolus cum dolo, delictum cum delicto etiam compensatur l. si duo ff. de dolo malo l. viro ff. solut. matr. l. apud Celsum § Marcellus, ff. de except. dol. Non in publicis iudiciis l. 1. §. qui hoc dicit. l. si uxor l. 3. de adult. Nec compensari potest species pro pecunia, nec pecunia pro specie l. si convenerit princ. ff. pig. act. nisi voluerit creditor l. 17. Cod. de solut. nam aliud pro alio, creditore invito, debitor solvere nequit, l. 2. §. 1. ff. si certi. pet.

XXXVI 6. *Transactio*, (dicta à trans & actio, quia ab obligatione per transactionem receditur, & quasi transitur *Weisemb* parat, h. i.) quæ est rerum litigiosarum compositio l. 1. ff. de Transa. 7. *Intervu* speciei debite l. 33. l. 1052 ff. de v. o. l. 98. §. 8. ff. de solut. nisi mora vel culpa debitoris intercesserit. 8. *Oblatione pecunie*, seu rei debite iis facta, quibus utiliter solvitur, Per hanc plane liberatur debitor, & periculum rei oblatæ, ad cred. orem spectat l. 9. Cod. de solut. l. 19. Cod. de usuris.

XXXVII Hinc observandum, ope exceptionis, an ipso jure obligatio tollatur, quo ad effectum juris, nihil interesse, l. nihil interest l. 12. ff. de R. I: multo tutius tamen est jure liberari, quia sic penitus deleta obligatione, non opus est exceptionem depromere, l. 16. ff. de minor. Haftenus de contractibus & obligationibus in genere, nunc specialius de illis agendum.

XXXVIII. Contrahitur obligatio ut supra memoravimus, Re, verbis, litteris & consensu, §. 2. *Inst. de obl.* Ecce igitur cõmode nobis primum obversantur obligationes reales, quæ præter consensum, qui omnino adesse debet, ad sui perfectionem, rei traditionem, necessario poscunt, adeo ut nec Civilis obligatio, nec actio exinde oriatur, ubi res non intervenerit.

XXXIX Contractus ex quibus reales obligationes gi-
gnuntur quinque ab imperatore tit. *Inst. quib. mod. re contr.* enumerantur 1. *Mutuum* 2. *Indebitum* 3. *Commodatum* 4. *Depositum* 5. *Pignus*; quorum alii accessorii, ut pignus, alii principales, ut cæteri

XL Inter contractus principales qui re contrahuntur, primas obtinet contractus Mutui, ita dictum quasi ex meo tuum *Inst. princ. quib. mod. re contr.* quod cum moderamine accipiendum, non ut nomen mutui participet, quod a creditore rei Creditæ, dominium transferatur, qua ratione omnes contra-

ctus

bus, quibus dominium trasferitur, mutuū dici possunt: Sed quia earum rerum, quarum per mutuū translatio fit, natura sit commutabilis, ut altera res, alterius vicem suslineat ac suppleat, unde quod meum est, Tuo sit simile, ac propemodū idem, liquidē ejusdem sit conditionis, naturæ, quantitatis & utilitatis, ac eundē tibi ac mihi afferat usum, quæ si misceantur, ob easdem affectiones, & proprietates Tuum & Meum secerni nequeunt. Sed meum Tuum, Tuumq; meum sit,

XLII. *Mutuū est contractus l. G. quo res fungibilis, ea lege fit accipientis, ut tempore præstituto, non in specie seu in individuo, sed in genere, ejusdem quantitatis, bonitatis & ponderis reddatur.*

XLIII. Substantiam huius contractus, sequentia perficiunt, 1. *Legitimus contrahentium consensus* 2. *Translatio domini l. 2. §. 2. ff. de reb. cred. quæ præsupponit rei dominiū, quia res tradita a non domino nec translata in dominium alterius intelligitur. Nemo enim plus juris in alium conferre potest, quam ipse habet, l. 54. ff. de R. I.* 3. *Res fungibiles quæ pondere, numero, mensurave consistunt, functionemque recipiunt: ne alias nomen mutui amittat, ac in contractum permutationis innominatum transeat* 4. *Res in Genere restituta, non in specie seu individuo: nisi commodatum fiat.*

XLIII. Quod si res in specie, seu individuo reddatur, præter propositū & intentionem contrahentium, fortassis ubi mutuatarius re sibi credita, non indigeat; nihilominus mutuū durat respectu intentionis & propositi. (*unde formam sortitur*) quamvis ex accidenti finis impediatur. Idem dicimus si individuum alius generis redditum fuerit ob necessitatem, *arg. l. 9. Cod. de Rescind. vend. quia necessitas non habet legem l. 5. §. si quis vivos ff. de nov. oper. nuncia.*

XLIV. Mutuatarius, siquidem dominus rei creditæ efficitur, dolum & omnem culpam præstabit, quia dominum rei, committatur ejus periculum *l. quæ fortuitis l. pignus Cod. de pign. Act. ad hoc, accedit & illud quod accipientis gratia laxissime inæatur mutui contractus; unde ex æquitate concluditur, Mutuatarium teneri de omni culpa.*

XLV. Parit mutuū actionem, quam certi conditionem appellamus, quæ, rem certam alicui creditam, actione personali persequimur; nam condicere nihil aliud est quam in personam agere ut not. *Zazius ad leg. cert. cond. n. 6. si cert. per. arg. l. actionum 25. ff. de obl. & Act.*

XLVI Indebitum solutum, proprie licet non sit contractus, ob defectum consensus, quia solvens animo distrahendi potius quam contrahendi negotii indebitum solvit, §. *Inst. item is de obl. que ex qua i. occurr. nasc.* sed potius alicontractus, §. *ead. in prin.* hic loci tamen refertur inter contractus reales, non eo sine, quod verus sit contractus, sed quod rei traditionem, & inter ventum requirat. Unde igitur ab Imperat. immediate subicitur mutuo propter affinitatē & cognationem, quam cum eo habet *Vult. in §. inst. supr. dict. n. 2.* Quamobrem etiam a Cuiac. Promutuum appellatur. §. *obf. 34.*

XLVII Indebitum est obligatio ex re, qua is qui non debetum per errorem solutum, accipit, tenetur solventi restituere. Cuius fundamentum est naturalis æquitas: ne quis cum alterius iactura locupletetur l. 14. ff. de R. I.

XLVIII Indebiti indifferenter non datur repetitio, cum id varium & quidem quadruplex sit. 1. *Civiliter indebitum & naturaliter debitum* dicitur quando id solutum est, quod ex naturali obligatione tantum debetur. 2. *Indebitum naturaliter & debitum civiliter* dicitur id, quod solvitur ex chirographo spe numerationis pecuniæ dato. 3. *Indebitum & naturaliter, & civiliter*, quod nec æquitate naturali nec civili debetur. 4. *Indebitum ope exceptionis*, quod ex naturali æquitate & jure Civili est debitum, indebitum tamen per exceptionem: quæ vel est perpetua vel temporalis.

XLIX Igitur repetitioni locus est in naturaliter & civiliter indebito, veluti cum quis denuo solvit quod semel solutum est: & hoc quocunque errore solutum, repeti potest, quia iniquum est aliquem alterius detrimento ditari l. *non hoc natura ff. de cond. indeb.* similiter & in indebito naturali & civili debito: id etiam errore quocunque solutum repetitur, nisi præscriptione biennii elidatur repetitio, arg. l. *indeb. 47. ff. de cond. indeb. l. quod simaritus, §. 1. ff. de constit. pecunia.* Non vero in indebito, Civiliter & naturaliter debito, nisi error facti intercesserit, arg. l. *error. Cod. ad leg. falc.* Neque in indebito exceptionis, live ea sit temporalis l. 10. ff. *cond. ind.* live perpetua, modo non favorabilis, sed odiosa sit, l. 40. ff. *de cond. ind.*

L Ad conditionem indebiti requiruntur 1. *Ut solutio sit actualiter facta.* 2. *Error utriusque & Dantis*, quia qui sciens indebitum solvit videtur donare l. 53. ff. *de R. I. & accipientis*, alias si sciverit sibi non deberi & tamen acceperit tenetur conditione furtiva

furtiva, nam furtum committit *l. 18. ff. de cond. furt. sequitur commodatum.*

LI Commodatum est contractus realis, quo res gratia cui, certi usus gratia conceditur, non ut alia eiusdem generis, sed eadem in specie, numero & individuo reddatur. *§. item 18 Inst. quib. mod. re contr.*

LII In hac definitione continentur 1. Requisita & substantialia contractus commodati, & sunt hæc, 1. quod gratuitum sit, ni nomen & naturam locationis induat *§. 2. Inst. quib. mod. re contr.* 2. Ut certus sit rei usus constitutus, ad precarii differentiam. 3. Ut res commodata usu non consumatur, sed 4. in specie & individuo reddatur: 2. Differentia Mutui & commodati, quia mutuatarius dominium pleno iure, hic usum & possessionem habet: ille in genere, hic in specie reddit: ille for ruita, hic non, refundere tenetur, modo culpa & mora vacet *arg. l. 5. ff. si cert. per.*

LIII Ex accidenti præstanda veniunt In hoc contractu, dolus & omnis culpa *l. 18. ff. commo:* quia sua natura & regulariter commodatum commodatarii gratia celebratur, *l. 5. §. 2: ff. Commo: l. 23. ff. de Reg: I.* quod etiam nomen contractus innuit, commodatum enim dicitur, quasi ad commodum utentis datum, ut not DD. Sed si conventionem, quam supra memoravimus formam contractui largiri, regularis finis commodati mutetur & utriusque, aut solius comodantis causa ineatur, mutabitur etiam accidentalium præstatio, ita ut priori casu, lata & levior posteri vero lata duntaxat culpa, in æstimationem veniat *arg. l. 18. in fin. l. 5. §. interdum l. 10. §. 1. l. 11. l. 12 ff. commo.*

IIIV. Quemadmodum ex commodato efficax oritur obligatio, ita etiam ex obligatione valida producitur Actio, & quidem duplex. 1. *Directa*; quæ datur commodanti, qui principaliter ex contractu non obligatur. Sed Commodatarium sibi obligat ad restitutionem, ut finito usu & tempore præscripto rem commodatam restituat *l. 12 §. ult. l. 18 ff. commo. l. 2.* *Contraria*: quæ datur commodatario adversus comodantem (quem sibi obstrictum tenet non quidem ex contractu sed post contractum ex æquitate naturali) ut non præsumatur se usufrei spoliare, sed præstitutum tempus patiatur labi. Equitur depositum.

LV Res mobilis & corporalis, fidei alicuius commendata, apud istos depositum appellatur: Quod est contractus realis, de re certa gratis custodienda, sub fide eandem in specie restituenti.

Attuendi quodcumque deponenti libuerit *Inst. §. pen. quib. mod. se contr.*

LVI Depositum dividitur in 1. *Vulgare* in specie ita dictum, quando res litigiosa ab uno vel pluribus custodiz causa deponitur: de quo hic agitur. 2. *Sequestrationem*, quæ est rei litigiosæ, seu controversæ, ex consensu partium, l. 4. in princ. ff. de depositis l. si soluturus ff. de solut. aut autoritate iudicium, apud sequestrum depositio, ea lege facta, ut lite pendente, custodiatur, ea vero ad calcem perducta, victori reddatur, l. 5 §. 1, & 2: l. 7. & penult. ff. de pos.

LVII Hinc evidens est differentia inter vulgare depositum, & sequestrum, 1. Illud enim recipit omnes res, quæ sub factum custodiz cadunt, hoc non nisi controversas l. 17. §. 1. ff. de pos. 2. illud ab uno, hoc nunquam nisi a duobus vel pluribus fit, *Istus Paul.* tit. depositi l. 17 ff. 3. Depositum est rerum mobilium, sequestrum etiam immobilium, 4. In deposito quisque pro sua parte, si plures fuerint, deposuisse videntur: in sequestro vero in solidum unusquisque putatur deposuisse 5. Rei depositæ proprietates & possessio apud deponentem manet: Sequestratæ autem, non raro in sequestrum transfertur,

LVIII Substantialia sunt, 1. Ut fiat gratuito nam si merces interveniat locatio & conductio est l. 1. §. si vestimenta ff. h. l. nisi expresse actum sit esse depositum, tunc enim constituta mercede, contractus non mutabitur 2. Ut custodiz gratia deponatur: quo a commodato facile distinguitur, quia depositarius re deposita, non potest uti, utendo enim furtum committit *Inst. §. furtum de obl. quæ ex delicti. nasc.* 3. Ut deposita res, eadem numero restitatur.

LIX Interitus rei depositæ, penes depositarium est quantum dolo l. si ut certo ff. com §. videndum, vel lata culpa versutiz, res perierit, non amplius: & hoc quidem jure Civili evenit, ob banc causam, quod plerumque deponentis gratia, depositum inest ac gratuitum sit. Cæterum, ubi ad conscientiz tribunal, res examinatur, sciendum sane, non posse non aliud fieri quam quod levis, & levissima etiam culpa pæstetur pro qua sententia militat æquitas naturalis, & charitas christiana, quæ, in rebus proximi, non minorem, quam in propriis a nobis diligentiam efflagitat, iniquus quippe judicatur homo, qui rem fidei suæ commissam, non fideliter tuetur. Iquid n. est aliud, rem fidei suæ commissam, recipere, quàm polliceri se fide sua eandem de-

ferendum? & si hoc, utique omnis culpa. prestanda; nam fides alias nequit appellari, nili iucata, quæ est speciosa meritoria. Hæc ita nobis videntur iudicent Docti.

LX Dux ex contractu depositi producantur Actiones 1. *Depositum ut est*, data deponenti, etiam si sit fur vel latro l. 1. §. si pado 39 ff. de pos. contra depositarium ejusque hæredes d. l. 1. §. 45 46 ad repetendum, depositum vel ejus estimationem, si deterioratum sit. 2. *Contraria*, data depositario ejusque hæredibus, adversus deponentem, ejusque heredes ad recuperandum impensas & sumptus, in rem lute fidei commissam, factos.

LXI Hæc actio regulariter est in simplicem l. 1. §. ait præter ff. de pos. ubi vero incendii, naufragii, ruinz, vel tumultus causa res deposita, & depositarius negans rem depositam convictus mendacii, fuerit, in duplum exsurgit ob inficiationem depositarii: & hæc a prætore æquitatis intuitu introducta est, cum majus sit fallere eum qui ex necessitate, quam qui consilio deposuit; Huic n. copia est fidem depositarii experiri, illi non item.

LXII Sequitur quintus Realis contractus v. Pignus, a pigno ita appellatum l. 238. ff. de verb. S. quod res quæ pignori dantur manu tradantur. Hic loci non rem oppignoratam, sed contractum notat, quo creditori, jus in re alterius constituitur ut propter crediti restituendi fidem, & majorem securitatem, quia plus cautionis est in re, quam in persona l. 25. ff. de R. l. arg. §. furti autem 14. Inst. de oblique ex delictis nascant.

LXVIII Hinc elicitur differentia Pignoris a cæteris contractibus quia hic est accessorius, qui, principali alicui obligationi firmandæ accedit ff. pign. act. l. 5. l. 43. de solut., nec unquam celebratur nisi precesserit alia obligatio.

LXIV Pignus est vel publicum, quod est 1. *judiciale*, cum sententiâ latâ per judicem sit missio in bona condemnati, ut. *Cod. si in caus. jud.* 2. *Prætorium seu contumacia*, quod fit Citra Judicii strepitum, vel ob contumaciam, vel solutionem non factam. Vel privatum se conventionale, quod proprie pignus dicimus, quia conventionem non modo constitutum, sed & traditum est; & hoc fit vel expressa voluntate; vel tacita: quod legis autoritate constituitur l. 3. *Cod. in quib. causis. Pign. act.* Nam præsumit lex de pignore esse conventum, ubi ejusmodi contractus fuerit initus, cuius occasione pignus a lege constituitur: sic res investæ in aedes vel navem tacite oppignoratz intelliguntur.

LXV Pignus specialiter acceptum rei mobilis denotat contractum

etiam, Generaliter, etiam immobilis: & Hypothecam comprehendit; nonnunquam confunduntur: Unde est quod iuris Conf. l. 3. hypothecae de pign. act. ait inter pignus & hypothecam nominis tantum sonum differre.

LXVI Actio duplex ex contractu pignoris oritur, Una directa, qua debitor adversus creditorem agit, ut soluto debito, pignus cum fructibus reddat. §. ult. Inst. quib. modis contr. l. 6. §. 22. l. 40. §. 2. ff. de pign. act. 2. altera contraria, qua Creditor agit ad impensas in pignore factas.

LXVII Ex accidenti praestatur tantum dolus, lata, & levis culpa, non levissima: quoniam utriusque & creditoris, & debitoris causa inicitur, quia debitor offert pignus ut consequatur rem quam cupit, creditor vero id accipit quo de sua tutior sit. Haec de realibus contractibus sufficiant, nunc paucis agendum de ceteris & quidem primo de verb. obl.

LXVIII Stipulatio est verborum conceptio, quibus is, qui interrogatur, daturum facturumve se id quod ex conventionne inter rogatus est, congrue & in continenti promittit l. 9. ff. de verb. obl.

LXIX Stipulatio varie dividitur, vel secundum rem in stipulationem deductam: sic vel est certa, aut incerta: dividua aut individua, aut mixta: facienda aut dandi, vel secundum modum stipulandi; sic est triplex 1. Pura absque conditione facta, 2. In diem, quando stipulamur adjecto die, 3. conditionalis, quando conditio adijcitur: ut si consul fias, spondeo tibi facturum quod stipulatus es. iur. iur. ff. de verb. obl.

LXX Ad substantiam stipulationis requiruntur 1. Certa, verborum solennitas, interrogatione stipulatoris, & responsione promissoris constans 2. Ut interrogatio praecedat; promissio sequatur 3. Ut responsio fiat in continenti 4. ut promittat factum proprium & non alienum l. 38. ff. de v. obl. §. presentia contrahentium, &c.

LXXI Tertia species obligationum, est litterarum obligatio, quae literis perficitur, cum quis chirographo facit se aliquid debere, ubi notandum non figuram litterarum, sed orationem, seu conventionem, quam literae exprimunt, nos obligatos tenere l. non figura 38. ff. Act. & oblig. dicitur tamen recte litterarum obligatio a causa potentiore, viz. litteris; major enim potentia & efficacia est in chirographo, quam alia in nuda conventionne: secundum meritum illud, littera scripta, manet vox audita perit.

LXXII Efficacia huius obligationis, post metas biennii Inst. de lit. obl. est maxima, adeo ut non detur reo exceptio, sed ad solvendum compellatur, nisi manifeste probet solutum esse arg. l. 3.

Cod. de non numer. pec. & DD. communiter hic Inst. tit. de tit. obl. in fin. Substantiale huius contractus est literarum interventus; sine quo literarum obligatio esse non potest, quia si debitor verbis confiteatur pecuniam sibi mutuam, literarum obligatio non est. Salic. ad l. generaliter *Cod. de non num. pec.* Actionem producit, quam conditionem ex lege communiter vocant, magis tamen, convenire videtur, si conditio vel actio ex literis dicatur quam ex lege: Ratio est, quia lex non immediate hanc actionem producit, sed mediante chirographo. Unde nonnulli DD. hanc actionem Chirographariam nuncupant & non immerito.

LXXIII. Quarta species obligationum est quæ consensu perficitur, quod ita subaudiendum, non quod ceteri contractus, consensus sint expertes, qui ad omnium contractuum essentia est necessarius: Sed quod hi neque rei interventu neque scriptura *Inst. in princ. de obl. ex cons.* neque verborum solennitate, ad substantiam precise iudicant, cum secundum suam naturam, solo consensu ita perficiantur, ut is ad obligationem & actionem producendam in his solus sufficiat, quod nusquam in ceteris sine alio ad nunculo contingit; quæ una est differentia horum & supra expositorum contractuum.

LXXIV. Consensuales contractus ab imperatore *Princ. Inst. de obl. ex cons.* enumerantur 4. 1. *Exemptio venditio.* 2. *locatio conditio.* 3. *Societas* 4. *Mandatum.*

LXXV. Emptio venditio est contractus consensualis B. F. de re aliqua pro certo pretio in numis emptori tradenda, *Inst. de empt. vend. §. 1. & l. fin. Cod. l. 3. ff. de obl. & Act. l. 2. §. 1. ff. de contr. empt.*

LXXVI. Tria sunt ex quibus huius contractus emptionis substantia consistit 1. est pretium certum in numerata pecunia *Inst. h. t. 2. Merx*, quæ vñitur eaque non commercio exempta l. 8. ff. de empt. 3. utriusque contrahentium consensus in idem corpus, eandemve rei materiam, substantiamve l. in *venditionibus de contr. empt. l. pacta ff. ead. tit.* Sine his non magis emptio venditio consistere potest quam homo sine anima.

LXXVII. Contractus hic nonnunquam temperamentum accipit, cum intervenerint pacta. 1. *Retro venditionis*; cum res eo modo vendatur, ut liberum sit venditori, ejusque heredibus eandem intra certum tempus redimere l. 2. *Cod. de pact. in empt. & vend.* 2. *legis commissoriae*; cum id agitur ut pecunia ad certum diem non soluta, res sit inempta l. 1. 3. 4. *lit. ff. de leg. commiss. l. 3. Cod. de pactis inter empt. & vend.* 3. *Additionis indicium*; quo inter se contrahentes conveniunt, ut emptio venditio scilicet effectu, & rata permaneat, nisi intra certum tempus melior conditio accesserit l. 1. 7. & 8. ff. de iudic.

LXXVIII. Oritur ex hoc contractu reciproca obligatio (utro citraque enim est obligatorius) una a parte emptoris qua ille venditori ad persolvendum

vendum pretium, altera a parte venditoris, qua ille ad tradendum id de quo actum est, efficaciter obligatur.

LXXIX. Ex reciproca hac obligatione duplex actio nascitur 1. *Ex emptio*, data emptori adversus venditorem, ut rem venditam tradat: Aut evictionem prestet l. 16. §. 2. de act. empt. 2. *Ex venditio* data venditori adversus emptorem, ad consequendum pretium quod ex contractu prastare tenetur tot. lit. ff. de act. empt.

LXXX. Nunquam evenit ut emptionis contractus dissolvatur jure *rescriptis* 1. *Prælationis*, cum tertius ob prærogativam contractum, retrahit, unde communiter jus retractus appellatur: Quod est facultas redimendi rem immobilem venditam, ratione proximitatis, intra certum tempus legibus vel consuetudine constitutum. *Jure canonico tempus illud comprehendit annum & diem a die scientiæ* 3. quod nostris etiam legibus suecanis congruum est.

LXXXI Proximitas hæc, in qua jus congrui seu retractus locum habet, est triplex 1. *Consanguinitatis*, qua in emptione præferuntur proximiores cognati, ut coll. ex l. 6. Theodos. Cod. de cont. empt. cujus ratio præcipua est bonorum in familia conservatio. 2. *Vicinitatis*, qua proximus vicinus agit ad fundum redimendum, ne præjudicium illi fiat si remotior eum acquirat 3. *Societatis* qua socii in re emptâ, præferuntur emptori societatis experti, nunc ad locationem.

LXXXII. Locatio conductio iisdem fere regulis, inst. in princ. h. t. l. 1. 2. ff. eod. quibus emptio venditio constitit, constituitur, unde emptioni proxima est. eod. loc.

LXXXIII Locatio Conductio est contractus consensualis B. F. quo fructus vel usus rei alicujus, vel personæ vel operæ factique hominis, pro certa mercede constituitur l. 1. ff. de loc. cond.

LXXXIV Contrahitur locatio consensu sicut emptio venditio: quoniam naturalis etiam & juris gentium est. arg. l. 1. ff. locat. eamque ad consummandam requiritur. 1. Rei usus quo ab emptione differt, ubi plenum dominium seu proprietas rei una cum possessione transfertur l. penult. §. ult. ff. de cont. empt. 2. Merces quæ in omni re fungibili seu pondere numero, mensurave consistit l. 19. §. 3. ff. locat. l. 21. Cod. eod.

LXXXV. Ut pretium in emptione certum esse debet. §. 1. Inst. de empt. vend. (quia quændiu definitum non est, nulla intelligitur obligatio) sic etiam merces in locatione certa erit. l. 2. 25. ff. loc. cond. & quidem in initio contractus constituenda erit, si transeat in aliud genus contractus innominati, si postea de eo convenient,

LXXXVI

LXXXVI. Locatio alia est Temporalis, l. 24. §. 2. ff. hoc. tit. l. 36. ff. de l. 10. Cod. Eod. & quidem rerum mobilium & immobilium: alia ad longum tempus, seu perpetua, estq; tantum rerum immobilium, propriisq; non en habet, diciturq; *Emphyteusis* ab *inquies* h. est inserere & plantare: Definitur contractus consensualis, quo dominus prædii, cum *Emphyteuta* futuro paciscitur de prædio utendo fruendo sub lege meliorationis infundo, & canone annuatim præstando, l. 1, 2. Cod. de *jura Emphyt.* l. 1. §. 2, si *ager*.

LXXXVII. Producentur ex contractu locationis actiones duæ, 1. *Locati* quæ locator experitur adversus conductorem ut res locata tempore finito restituitur, l. 25. Cod. h. t. 2. *Conducti*, quæ Conductor agit adversus locatorem, ut liberum sit ei conductæ rei usum ad tempus præstitutum habere, aut re locata non tradita ad interesse condemnatur, l. 7, 8, 9. ff. loc. vel ad damnum quod in re locata passus est, resarciendum: aut ad impen- sas necessarias seu utiles, in rem locatam factas refundendas, l. 15 §. 1. l. 19. §. 4. l. 61. ff. locat.

LXXXVIII. Dolus, culpa lata, & levis, non levissima, l. 2. §. 2. ff. *com- mod.* l. 28. Cod. locat. in hoc iudicio præstabitur. Nam gratia utriusq; contrahentum celebratur hic contractus.

LXXXIX. Solvitur locatio tempore finitio, de quo conventum est, ut & contrario consensu. *Emphyteusis* autem canone etiam non soluto: nisi ali- ter convenierint.

XC. Tertius contractus consensu constans est Societas: quæ est conta- ctus consensualis de operibus & rebus, honestis. l. 5. ff. l. 1. Cod. h. t. ad re- rum Communionem conterendis, ut æqualis fiat inter contrahentes com- municatio lucri & damni. l. 35. & 29. ff. *pro socio*. Societas hic non acci- pienda est pro omni rerum communicatione, sed ea duntaxat quæ animo contrahende societatis inita est, *Cic. de i. 5. in urv.*

XCI. Natura hujus contractus est habere lucri & damni rationem, ut æ- qualiter communicentur inter Socios. Impia enim est societas ubi quis damnum & non lucrum sentiat, collig. ex l. 29. ff. *pro soc.* nec potest ejusmo- di societas, sub contractus nomen cadere, quæ destituta est æquitate, quæ in omni conventionem locum habebit. Unde in societate pactum de lucro, intelligitur etiam de damno, & contra: quia æquum est ut qui sentit lu- crum, sentiat etiam damnum, l. *unum* §. ult. ff. *pro socio*, l. 10. ff. de R. 7.

XCII. Societas est Universalis, seu totorum bonorum, quæ adeo late patet, ut hæreditates, legata, & quæcunq; ex prospe- ra fortuna veniunt, communioni acquirantur, vel Specialis certæ alicujus

alicujus rei & negotiationis l. 2. 3. & ff. pro socio. Contrahiturque societas expresse, cum consilio & deliberato inestur, l. 19. l. 31. 32. 37. ff. pro socio, vel tacite, citra expressum consensum l. 4. ff. eod.

XCHI Solvitur Societas. 1. Renunciatione expressa vel tacita, l. 63. §. ult. l. 64. §. 3. ff. pro socio tacita renunciatio præsimitur, cum socii absque fraude separationem agere caperint: Qui autem callide lucrificandi gratia renunciaverit, lucrum communicare cogitur. 2. Morte, cum alter sociorum moriatur, naturaliter vel civiliter, viz. per capitis diminutionem, maximam, aut mediam l. rerum §. societas ff. pro socio. 3. finito negotio, cujus causa inita est §. 6. Inst. de societ. 4. Rei peremptione, vel cum res commercio eximantur. 5. Cessatione bonorum, §. solvitur Inst. de societ. 6. Publicatione bonorum §. ead. l. 65. §. 12. ff. pro soci. viz: Universorum: ubi enim partis sit publicatio, manet tamen societas in reliqua parte.

XCIII Socius de dolo, culpa & quidem levi tantum tenetur, l. 51. l. 72. ff. §. fin. pro soci. quia in hoc contractu & omnium contrahentium vertitur utilitas: unde socium parum diligentem, sibi prospiciens, de se queri debet. Inst. §. socius socio de secret.

Actio producit ex hoc contractu, Una Directa, cuivis ex sociis, in quemvis data, quoties alterum alteri ex bono & æquo, aliquid præstare oportet: hæc actio æqualiter sociis ab utraque parte competit, quia par est eorum conditio. Datur in diversis casibus, societate finita, viz. ad præstationes personales dividendas, & lucra communicanda, & ad omne id, quod socius secundum conventionem & naturam societatis initæ, tenetur. Datur etiam hæc actio durante societate, non pro generali lucro & damno sed contra socium ut præstet conventiones, & ea quæ in administranda societate pollicitum est: duplicem igitur hæc actio habet finem.

XCVI Contractus ultimus, consensu constans, est Mandatum; dictum quasi manu datum: est contractus consensualis, quo quis officium honestum & lege permissum arg. l. 6 §. 3. 7. l. 12. §. 11. l. 22. §. 6. ff. mand. gratuito, tacite vel expresse exequendum suscepit.

XCVII. Requiritur ergo ut Mandatum sit gratuitum l. 1. l. ita ut omnes 36. in princ. ff. Mand. vel cont. quia de natura hujus contractus est ut gratuitus sit, cum originem trahat ab officio & amicitia: officia autem amicitie & fidei, gratis præstanda sunt l. ead. princ. in fin. h. t. mercedem vero pro officio accipiens, violat jus amicitie, & quam primum certa merces intervenerit, mandatum non est, sed locatio operarum, §. ult. Inst. de Mand. & in aliam contractus formam transit, ita ut nec inde obligatio mandati, nec mandati actio nascatur. revera igitur, gratuitum, est de ejus essentia. Honorarium nihilominus intervenire potest. l. si remunerandi §. in princ. ff. mand. modo ab initio contractus de eo non sit conventum.

XCVIII Expressus, aut tacitus consensus idem operatur, modo tacite consensus esse intelligatur, l. 6. §. 2. l. qui patitur in ff. Mandat. ita ut voluntas obligandi extet & appareat. Ut ceteri contractus ab initio, sunt voluntati, & ex post facto, necessitatis, ita etiam mandatum semel susceptum, omnino exequendum est l. 22. ff. Mandat.

XCIX Solvitur Mandatum 1. Voluntate, qua etiam contrahitur, & quidem solius mandantis, l. 12. §. penult. l. siquid 37. §. 1. b. r. re tamen adhuc integra §. recte Inst. de mand. l. 2. §. 16. ff. b. l. ejus enim est revocare, cuius est mandati legem dare l. quod iussit ff. de re judicat. Itq; in cuius favorem contrahitur suo favori renunciare potest l. penult. Cui de pact. 2. Mortis alterutrius naturali vel Civili, re etiam integra §. item si Inst. b. tit. 3. Renunciatio Mandatarii tempestiva.

C. Actio Mandati duplex est, 1. Directa, mandanti concessa, adversus mandatarium, vel ad implendum contractum, vel ad id quod ejus interest, si non impleatur, vel ad dolum omnemq; culpam etiam levissimam praestandam: quia res mandata exactissimam diligentiam poscit, l. 6. §. 1. l. 10. ff. b. l. 20. Cui Mand. 2. Contraria, mandatario concessa, adversus Mandantem, ut se salvum & indemnem servet, atq; omne refundat, quod de suo, in mandata rem impenderat, ne damnum ex suo officio patiatur. Hec de contractibus Principalibus dicta sufficiunt, nunc de accessorio vix fideiussione obiter dicendum est.

CI. Omnibus supramemoratis principalibus obligationibus, §. 1. Inst. de fidei: alia, nimirum fideiussio, haud raro accedit: unde & accessoria dicitur. Estq; contractus Accessorius verbis constam, alienae obligationi firmandae, ita accedens, ut fideiubens creditori idonee caveat, quod, ubi principalis debitor fidem mutaverit vel bonis defecerit, pro eo sit Soluturus.

Forma fideiussionis, in stipulatione consistit. l. 4. §. satis acceptio ff. de V: obl: l. si hereditatem 22. ibi praesens quis interrogatur respondet ff. mandat: l. 2. §. penult: ibi verbis obligationis expressum est ff. de administr: rerum ad civit: port: l. 12. blanditus Cod: de fideiuss: & mandat: Solenni etiam cautela, fideiussio vallari debet l. omnes 33. §. in hoc Cod: de Episc: & cler: ut ad idem se obliget fideiussor quod est in principali obligatione l. 8. §. 7. ff. de fideiuss. nam accessorium debet sequi suum principale §. 5. Inst. de fideiuss. neq; ad plus obligatur fideiussor quam principalis debitor d. §. l. 16. §. 12. ff. de fideiuss l. 49. §. 2. ff. ead. quam semper ad minus, quam est in principali, cum effectu accipi possit d. §. Inst. extensive quia non obligatur.

CII Accedit etiam fideiussio non tantum efficaci obligationi, sed & infirmæ viz: naturali tantum, vel Civili, ita ut fideiussor arctius & durius, quam principalis debitor obligetur. Imo locum habet fideiussio in crimi-

nalit

nali obligatione l. 8. §. 5, 6. ff. de fideiuss. sed in quantum pœna est pecuniaria arg. l. 4. de constit. reorum. non corporalis.

CIV Fideiussio præsentis & futuræ obligationi adhiberi potest §. 3. Inst. h. 1. & licet, non videatur prius, obligatio fideiussoria, consistere posse, quam principalis: permittitur tamen fideiussorem prius obligari: vis autem obligationis fideiussoriæ nunquam præcedere potest, quoniam non potest ante fideiussor conveniri quam reus debet l. fideiussor antequam ff. de fideiuss.

CV Jure veteri fideiussores quamvis plures essent, in solidum tamen singuli obligabantur l. 26. ff. de fid. l. 3, 16, 23. eod. eod. ante principalem citam debitorem conveniebantur l. 23 §. 5. eod. tit. Cum igitur grave sit fideiussionis onus, beneficiis quibusdam, ex æquitate, fideiussores adjuvantur, duobus nimirum an e, & duobus post solutionem factam. Ante solutionem adjuvantur. 1. Beneficio divisionis Inst. §. 4. hoc tit. ut cum plures fuerint fideiussores & ipso jure teneantur in solidum singuli, tamen nequeant nisi pro parte virili conveniri d. §. de fid. 2. Excussionis, ut principalis debitor, prius excutiat, quam fideiussor compellatur Auit. præsent. c. h. 1. Nov. 4. §. si quis igitur, quod aliquando cessat, ubi, reus principalis est absens, vel inops, & non solvendo &c. Post solutionem vero relevantur. 1. Remedio actionis Mandati, adversus principalem ad repetendum id quod pro eo solutum est, l. 47. inde bitum ff. de cond. ind. l. Modestinus 76. de solut. l. 28. papinian. ff. mandati. 2. Actionum cedendarum, quo actiones ei, qui in solidum solvit, a creditore cedantur, ut adversus confideiussores ad viriles portiones agere queat, arg. l. 95. Stichum aut Pamphilum §. si mandato meo 10. ff. de solut. l. cum is qui 36. ff. de fid. l. 27 in fin. ff. Mandat.

Tantum

Honor, Laus, & Gloria sit S. S. Trinitati
per omnia Secula.

Errata, quæ sub prelo irrepserunt, æquus Lector, æquæ
astimat animo, ubi ipse corrigit.

